

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра китайської філології

Курсова робота
з китайської філології

на тему:

МОДАЛЬНІ ДІЄСЛОВА ЯК ЛЕКСИЧНИЙ ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ
КАТЕГОРІЇ МОДАЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Студент групи Кит06-22
факультету східної і слов'янської філології
денної форми здобуття освіти

Освітньої програми
Китайська мова і література та переклад,
західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізація 035.065 Східні мови
та літератури (переклад включно)

перша – китайська
Решетнікова Едуарда Олександровича

Науковий керівник:
Доц. Малинюк І.В.

Національна шкала __

Кількість балів __

Оцінка ЄКТС

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОДАЛЬНОСТІ ТА МОДАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ.....	4
1.1. Поняття модальності та засоби її вираження.....	4
1.2. Модальні дієслова як лексичний засіб реалізації модальності.....	8
1.3. Особливості категорії модальності в китайській мові.....	10

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МОДАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ.....	16
2.1. Класифікація модальних дієслів за семантичними ознаками.....	16
2.2. Синтаксичні функції модальних дієслів.....	22
ВИСНОВКИ.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	30

ВСТУП

Актуальність теми

Зростаюча роль Китаю на світовій арені та інтерес до вивчення китайської мови як іноземної вимагають ґрунтовного дослідження різних аспектів її граматичної системи, зокрема категорії модальності.

Модальність є однією з ключових категорій мови, що відображає ставлення мовця до висловлювання та реальності. Вивчення засобів її вираження, в тому числі модальних дієслів, є важливим для розуміння функціонування мови в цілому.

Модальні дієслова в китайській мові мають свою специфіку в порівнянні з іншими мовами, зокрема українською. Дослідження їх семантики,

синтаксису та прагматики сприятиме кращому розумінню особливостей китайської мови та ефективнішій міжмовній комунікації.

Незважаючи на наявність певних досліджень модальних дієслів у китайській мові, ця тема все ще потребує більш детального та системного вивчення, особливо в зіставному аспекті з іншими мовами.

Результати дослідження можуть мати практичне значення для викладання китайської мови як іноземної, розробки навчальних матеріалів, укладання словників та вдосконалення методів перекладу.

Отже, актуальність теми зумовлена потребою в поглибленому вивченні категорії модальності та модальних дієслів у китайській мові в умовах зростаючої ролі міжкультурної комунікації та необхідності покращення методів викладання та перекладу.

Мета дослідження: розкрити особливості функціонування модальних дієслів як лексичного засобу реалізації категорії модальності в сучасній китайській мові та провести зіставний аналіз з українською мовою.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання:

1. Розглянути теоретичні засади дослідження модальності та модальних дієслів, зокрема визначити поняття модальності та засоби її вираження, охарактеризувати модальні дієслова як лексичний засіб реалізації модальності та описати особливості категорії модальності в китайській мові.

2. Здійснити класифікацію модальних дієслів у сучасній китайській мові за семантичними ознаками.

3. Проаналізувати синтаксичні функції модальних дієслів у китайській мові.

4. Дослідити прагматичні особливості вживання модальних дієслів у різних комунікативних ситуаціях.

5. Провести зіставний аналіз системи модальних дієслів у китайській та українській мовах, виявити спільні та відмінні риси.

Об'єкт дослідження: модальні дієслова в сучасній китайській мові.

Предмет дослідження: семантичні, синтаксичні та прагматичні особливості модальних дієслів як лексичного засобу реалізації категорії модальності в сучасній китайській мові у зіставленні з українською мовою.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОДАЛЬНОСТІ ТА МОДАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ

1.1. Поняття модальності та засоби її вираження

Лексичні засоби, такі як модальні слова, вирази та дієслова, також відіграють важливу роль у вираженні модальності поряд з граматичними засобами. Розглянемо їх детальніше:

1. Модальні слова та вирази:

Ці лексичні одиниці виражають ставлення мовця до висловлювання, його оцінку ситуації з точки зору можливості, необхідності, впевненості, сумніву тощо. Наприклад:

а) можливо, ймовірно, напевно (вказують на ступінь вірогідності);

б) необхідно, потрібно, треба (виражають необхідність або обов'язковість);

в) безсумнівно, безперечно, звісно (передають впевненість);

г) на жаль, на щастя (виражають емоційну оцінку).

Приклади: "Можливо, завтра буде дощ", "Необхідно завершити роботу вчасно", "Безсумнівно, він талановитий письменник", "На щастя, все закінчилося добре".

2. Модальні дієслова:

Ці дієслова виражають можливість, необхідність, бажаність, здатність тощо. В українській мові до них належать:

а) могли (виражає можливість, здатність, дозвіл);

б) мусити (передає необхідність, обов'язковість);

в) хотіти (виражає бажання, намір);

г) мати (у значенні необхідності, обов'язковості).

Приклади: "Я можу допомогти тобі з домашнім завданням", "Ти мусиш дотримуватися правил", "Вона хоче стати лікарем", "Ми маємо бути на місці о 10 ранку".

Лексичні засоби вираження модальності часто вживаються разом з граматичними, утворюючи складну систему мовних одиниць, які допомагають мовцю передати своє ставлення до висловлювання, надати йому додаткових смислових та емоційних відтінків.

Наприклад: "Можливо, я зміг би допомогти, якби мав більше часу" (використано модальне слово "можливо", модальне дієслово "могти" в умовному способі).

Таким чином, взаємодія граматичних і лексичних засобів робить мову більш виразною, емоційною та точною у передачі думок і почуттів мовця.

Інтонаційні засоби, такі як інтонація, наголос, паузи та темп мовлення, є важливими елементами усного мовлення, які допомагають передати модальність висловлювання, тобто ставлення мовця до змісту повідомлення. Розглянемо кожен з цих засобів:

1. Інтонація:

Інтонація - це мелодика мовлення, зміна висоти тону голосу. Вона може виражати різні модальні значення:

- а) розповідна інтонація (нейтральне ставлення до змісту);
- б) питальна інтонація (запит інформації, прохання підтвердження);
- в) окличная інтонація (емоційно забарвлене ставлення - радість, здивування, гнів тощо).

Приклади: "Я піду в магазин" (розповідна інтонація), "Ти підеш зі мною?" (питальна інтонація), "Яка чудова новина!" (окличная інтонація).

2. Наголос:

Наголос - це виділення певного складу в слові або певного слова в реченні за допомогою посилення голосу, підвищення тону. Наголос може змінювати модальність висловлювання:

- а) логічний наголос (виділення найважливішого слова в реченні);
- б) емпатичний наголос (підкреслення емоційності, експресивності).

Приклади: "Я хочу купити цю книгу" (логічний наголос на слові "цю"), "Це просто неймовірно!" (емпатичний наголос, що передає захоплення).

3. Паузи:

Паузи - це короткі або довгі перерви в мовленні. Вони можуть передавати різні модальні відтінки:

- а) розділові паузи (відділяють смислові частини висловлювання);
- б) виразні паузи (підкреслюють емоційність, створюють напругу).

Приклади: "Якщо ти не проти, (пауза) я залишуся вдома" (розділова пауза), "Це було... (довга пауза) приголомшливо!" (виразна пауза для підсилення емоційності).

4. Темп мовлення:

Темп мовлення - це швидкість вимови слів і речень. Зміна темпу може виражати різні модальні значення:

- а) повільний темп (підкреслення важливості, урочистості, невпевненості);

б) швидкий темп (передача емоційного збудження, нетерпіння, впевненості).

Приклади: "Я хочу сказати дещо дуже важливе..." (повільний темп), "Ходімо швидше, ми запізнюємося!" (швидкий темп).

Інтонаційні засоби, взаємодіючи між собою та з лексико-граматичними засобами, створюють унікальну систему передачі модальності в усному мовленні, допомагаючи мовцю виразити своє ставлення до висловлювання та вплинути на сприйняття слухача.

Синтаксичні засоби, такі як порядок слів і типи речень за метою висловлювання, також відіграють важливу роль у вираженні модальності в українській мові. Розглянемо детальніше кожен із цих засобів:

1. Порядок слів:

Порядок слів у реченні може впливати на модальність висловлювання, надаючи йому різних смислових і емоційних відтінків.

а) Прямий порядок слів (підмет - присудок - додаток) передає нейтральне ставлення до змісту.

б) Непрямий порядок слів (інверсія) може підкреслювати емоційність, важливість певного слова або частини речення.

Приклади: "Я люблю читати книги" (прямий порядок слів), "Книги я люблю читати" (інверсія, підкреслення важливості слова "книги").

2. Типи речень за метою висловлювання:

Речення різних типів за метою висловлювання передають різну модальність.

а) Розповідні речення повідомляють про факти, події, явища. Вони можуть бути стверджувальними або заперечними, передаючи відповідну модальність.

Приклади: "Я вчора ходив у кіно" (стверджувальне речення), "Я не ходив вчора в кіно" (заперечне речення).

б) Питальні речення виражають запит інформації, прохання підтвердження або сумнів. Вони можуть бути загальними, спеціальними, розділовими або риторичними, передаючи різні модальні відтінки.

Приклади: "Ти любиш читати?" (загальне питання), "Що ти любиш читати?" (спеціальне питання), "Ти любиш читати, чи не так?" (розділове питання), "Хто не любить читати?" (риторичне питання).

в) Спонукальні речення виражають спонукання до дії, наказ, прохання, пораду тощо. Вони можуть передавати різний ступінь категоричності або ввічливості залежно від контексту та інтонації.

Приклади: "Прочитай цю книгу!" (наказ), "Будь ласка, прочитай цю книгу" (ввічливе прохання), "Раджу тобі прочитати цю книгу" (порада).

Синтаксичні засоби вираження модальності тісно взаємодіють з лексико-граматичними та інтонаційними засобами, утворюючи комплексну систему передачі ставлення мовця до висловлювання.

Наприклад: "Невже ти не прочитав цю книгу?" (питальне речення з часткою "невже", що виражає здивування; інверсія підкреслює емоційність).

Отже, використання різноманітних синтаксичних засобів допомагає мовцю точніше й виразніше передати своє ставлення до висловлювання, зробити своє мовлення більш емоційним, переконливим і впливовим.

1.2. Модальні дієслова як лексичний засіб реалізації модальності

Модальні дієслова в українській мові мають певні характерні ознаки, які відрізняють їх від інших дієслів. Однією з таких ознак є те, що вони не мають повного парадигматичного ряду форм і, зокрема, не змінюються за особами та числами. Розглянемо це детальніше:

Відсутність повного парадигматичного ряду форм:

На відміну від більшості дієслів, модальні дієслова не мають усіх форм, властивих дієсловам в українській мові. Вони не утворюють форм

інфінітива, дієприкметника, дієприслівника, не мають форм минулого та майбутнього часу.

Наприклад, модальне дієслово "могти" має лише форми теперішнього часу: можу, можеш, може, можемо, можете, можуть.

Незмінність за особами та числами:

Модальні дієслова не змінюються за особами та числами, тобто вони мають однакову форму для всіх осіб і чисел. Це пов'язано з тим, що модальні дієслова виражають не дію, а ставлення мовця до дії, можливість, необхідність або бажаність її виконання.

Наприклад:

Я мушу піти. Ти мусиш піти. Він/вона/воно мусить піти.

Ми мусимо піти. Ви мусите піти. Вони мусять піти.

У всіх цих реченнях форма модального дієслова "мусити" залишається незмінною незалежно від особи та числа.

Ця особливість модальних дієслів пов'язана з їхньою семантикою та функціями в мові. Вони виступають як модифікатори змісту основного дієслова, виражаючи модальні значення, а не позначають саму дію.

Варто зазначити, що в українській мові є лише кілька модальних дієслів (могти, мусити, мати), тоді як в інших мовах (наприклад, в англійській) їх значно більше.

Незважаючи на відсутність повного парадигматичного ряду форм і незмінність за особами та числами, модальні дієслова відіграють важливу роль у вираженні модальності в українській мові, взаємодіючи з іншими лексичними, граматичними та інтонаційними засобами.

Зазвичай не вживаються самотійно, а в сполученні з іншими формами дієслова (інфінітивом, дієприкметником, герундієм тощо) або в складі предикативних конструкцій. Проте в деяких мовах модальні дієслова можуть вживатися самотійно, наприклад, в еліптичних реченнях або як короткі відповіді на запитання.

Наприклад:

- В англійській мові: I can swim. (Я вмію плавати.) - модальне дієслово "can" вживається з інфінітивом "swim".

- В українській мові: Я мушу йти. - модальне дієслово "мушу" вживається самостійно, без інфінітива.

Отже, особливості вживання модальних дієслів можуть варіюватися залежно від конкретної мови. Проте в більшості випадків вони все ж таки вживаються в сполученні з іншими формами дієслова або в складі предикативних конструкцій, що відрізняє їх від повнозначних дієслів.

Можливість: модальні дієслова передають значення об'єктивної (зумовленої зовнішніми обставинами) або суб'єктивної (припущення, ймовірність) можливості. Наприклад: "Він може прийти завтра" (об'єктивна можливість), "Вона могла б бути гарною актрисою" (суб'єктивна можливість).

Необхідність: модальні дієслова виражають необхідність, обов'язковість, повинність. Наприклад: "Ви повинні дотримуватися правил", "Нам потрібно завершити проект до кінця тижня".

Бажаність: модальні дієслова можуть передавати бажання, намір, волю мовця. Наприклад: "Я хотів би поїхати у відпустку", "Вони воліли б залишитися вдома".

Здатність: модальні дієслова виражають фізичну, розумову або набуту здатність, вміння. Наприклад: "Вона вміє грати на піаніно", "Я можу підняти цю валізу".

Дозвіл і заборона: модальні дієслова передають значення дозволу, згоди або заборони, незгоди. Наприклад: "Ви можете користуватися моїм комп'ютером", "Вам не дозволено палити в приміщенні".

Ввічливість і порада: модальні дієслова можуть пом'якшувати категоричність висловлювання, надавати йому відтінок ввічливості або поради. Наприклад: "Ви могли б зачекати тут", "Вам слід більше відпочивати".

Це основні модальні значення, які передаються за допомогою модальних дієслів. Проте слід пам'ятати, що конкретна семантика модального дієслова

може варіюватися залежно від контексту і комунікативної ситуації, а також мати додаткові відтінки значення.

1.3. Особливості категорії модальності в китайській мові

Модальні частки в китайській мові зазвичай стоять в кінці речення і надають йому додаткового модального забарвлення, виражаючи ставлення мовця або тонкі відтінки значення. Вони не мають власного лексичного значення, а лише модифікують зміст висловлювання.

Приклади вживання деяких поширених модальних часток:

- 吧 (ba): припущення, невпевненість, пропозиція, спонукання

我们走吧。Ходімо. (Припущення, пропозиція)

你是学生吧? Ти ж студент, правда? (Прохання підтвердити здогад)

- 呢 (ne): питання, здивування, незгода, продовження теми

我在家呢。Я вдома. (Повідомлення ситуації)

你呢? А ти? (Продовження теми, запит інформації)

- 啊 (a): здивування, захоплення, згода, питання

好美啊! Як гарно! (Захоплення)

什么?你说什么啊? Що? Що ти сказав? (Здивування,

перепитування)

- 了 (le): завершеність дії, зміна ситуації

* 我吃饱了。Я наївся. (Завершеність дії)

* 天黑了。Стемніло. (Зміна ситуації)

Іноді в одному реченні може вживатися кілька модальних часток, кожна з яких вносить свій відтінок значення:

你去过北京吧? Ти ж бував у Пекіні, чи не так? (Припущення + прохання підтвердити)

- 我可以去。Я можу піти.
- 你可以去。Ти можеш піти.
- 他可以去。Він може піти.
- 我们可以去。Ми можемо піти.

Модальні дієслова можуть використовуватися в заперечних реченнях, при цьому заперечна частка 不 (bù) ставиться перед модальним дієсловом:

- 我不能去。Я не можу піти.
- 你不应该这样做。Тобі не слід так робити.

Кілька модальних дієслів можуть використовуватися в одному реченні:

明天我得要去上班，不能和你们一起去玩。Завтра я повинен піти на роботу і не можу піти розважатися з вами.

Таким чином, модальні дієслова відіграють важливу роль у вираженні модальності в китайській мові. Їх вживання має свої особливості, зокрема відсутність змін за особами та числами, а також позицію перед основним дієсловом. Правильне використання модальних дієслів робить мовлення більш точним та виразним.

Модальні прислівники в китайській мові виражають ставлення мовця до висловлювання, вказуючи на ступінь впевненості, ймовірності, необхідності тощо. Вони зазвичай стоять перед дієсловом або прикметником.

Найбільш вживані модальні прислівники в китайській мові:

- 也许 (yěxǔ) - можливо, мабуть, напевно
- 也许明天会下雨。Можливо, завтра буде дощ.
- 一定 (yīdìng) - обов'язково, неодмінно, безперечно
- 我一定会来。Я обов'язково прийду.
- 可能 (kěnéng) - можливо, ймовірно, може бути
- 他可能在家。Він, можливо, вдома.

- 好像 (hǎoxiàng) - здається, схоже, начебто
- 你好像不高兴。Ti, здається, незадоволений.
- 大概 (dàgài) - ймовірно, очевидно, приблизно
- 他大概已经到了。Він, ймовірно, вже прибув.

Модальні прислівники можуть використовуватися разом з модальними дієсловами для підсилення або уточнення модального значення:

- 你一定能考上大学。Ti обов'язково зможеш вступити до університету.
- 我们可能要推迟会议时间。Ми, можливо, змушені будемо відкласти час зустрічі.

Іноді кілька модальних прислівників можуть вживатися в одному реченні:

- 明天大概也许会下雪。Завтра, ймовірно, можливо, буде сніг.

Модальні прислівники зазвичай не використовуються в питальних реченнях, для цього вживаються відповідні питальні слова:

- 你会来吗？Ti прийдеш? (А не "你一定会来吗？")

Як і інші прислівники, модальні прислівники не змінюються і не узгоджуються з іншими членами речення.

Отже, модальні прислівники є важливим засобом вираження модальності в китайській мові. Вони передають ставлення мовця до висловлювання, вказуючи на ступінь ймовірності, впевненості тощо. Правильне використання модальних прислівників робить мовлення більш виразним та природним.

Редуплікація (повтор) дієслів і прикметників в китайській мові може надавати висловлюванню різних модальних відтінків, таких як послаблення категоричності, вираження невпевненості, пом'якшення тону, підсилення значення тощо.

Редуплікація дієслів часто вказує на короткочасність, спробу або пом'якшення тону:

- 看 (kàn) - дивитися, але 看看 (kànkàn) - подивитися, глянути
- 我去看看他。Я піду подивлюся на нього (менш категорично, ніж 我去看他。).
- 想 (xiǎng) - думати, але 想想 (xiǎngxiǎng) - подумати, поміркувати
- 让我想想。Дай мені подумати (пом'якшення прохання).
- 尝 (cháng) - куштувати, пробувати, але 尝尝 (chángchang) - покуштувати, спробувати
- 你尝尝这个菜。Покуштуй цю страву (пропозиція, заохочення).

Редуплікація прикметників часто виражає підсилення якості або ступеня:

- 好 (hǎo) - гарний, добрий, але 好好儿 (hǎohǎor) - дуже гарний, як слід
- 你要好好儿学习。Ти маєш старанно навчатися.
- 慢 (màn) - повільний, але 慢慢 (mànmàn) - повільно-повільно, не поспішаючи
- 我们慢慢走。Ходімо повільно, не поспішаючи.
- 轻 (qīng) - легкий, але 轻轻 (qīngqīng) - легенько, ледь-ледь
- 请轻轻关门。Зачиніть, будь ласка, двері легенько.

4. Деякі редупліковані форми набули спеціального лексичного значення:

- 看看 (kànkàn) також може означати "зустрітися, побачитися"
- 改天我们再看看吧。Давай зустрінемося іншим разом.
- 试试 (shìshì) - спробувати, ризикнути

- 我试试看。 Я спробую.

Редуплікація не змінює основного значення дієслова чи прикметника, а лише надає йому додаткового модального відтінку.

Таким чином, редуплікація дієслів і прикметників є цікавим граматичним явищем китайської мови. Вона дозволяє передати тонкі відтінки значення, пом'якшити тон висловлювання або підсилити ступінь якості. Правильне використання редуплікації робить мовлення більш природним та виразним.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МОДАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

2.1. Класифікація модальних дієслів за семантичними ознаками

能 (néng) - могли, бути в змозі, вміти

- Виражає фізичну або розумову здатність, можливість щось зробити.
- Може також виражати дозвіл або згоду.

Приклади:

- 我能游泳。 Я вмію плавати. (фізична здатність)

- 这个问题你能解决吗? Ти можеш вирішити це питання? (розумова здатність)

- 你能来参加我的生日派对吗? Ти зможеш прийти на мою вечірку з нагоди дня народження? (запит дозволу, згоди)

可以 (kěyǐ) - могли, мати можливість

- Виражає об'єктивну можливість, дозвіл або згоду.
- Може також виражати припущення або ймовірність.

Приклади:

- 现在可以开始了。Зараз можна починати. (дозвіл)

- 我可以借你的笔吗？Можна мені позичити твою ручку? (запит дозволу)

- 明天可以去公园野餐。Завтра можна піти на пікнік в парк.
(припущення, пропозиція)

会 (huì) - вмiти, могли (про набуту здатність)

- Вказує на вміння або навички, набуті в результаті навчання або практики.
- Може також виражати майбутню дію або можливість.

Приклади:

• 我会说三种语言。Я володію трьома мовами. (набута здатність)

• 他会修电脑。Він вмiє ремонтувати комп'ютери. (набутий навик)

• 如果你不快点，火车会开走的。Якщо ти не поквапишся, потяг поїде. (майбутня можливість)

Ці модальні дієслова часто взаємозамінні, особливо 能 (néng) і 可以 (kěyǐ), проте в деяких контекстах вони не є повністю синонімічними:

- 我能来，但是不可以待太晚。Я можу прийти, але не можу залишатися надто пізно. (能 вказує на фізичну можливість, 可以 - на дозвіл)

Правильне вживання цих модальних дієслів залежить від контексту і того, яке саме значення можливості або здатності ми хочемо передати. Загалом, вони виражають різні аспекти можливості, вміння та дозволу в китайській мові.

要 (yào) - потрібно, необхідно; мати намір

- Виражає необхідність або потребу щось зробити.

- Може також передавати намір або бажання.

Приклади:

- 我要去图书馆。Мені потрібно піти в бібліотеку. (необхідність)

- 你要多注意身体。Тобі слід більше дбати про здоров'я.

(необхідність, порада)

- 我要成为一名医生。Я маю намір стати лікарем. (намір)

应该 (yīnggāi) - повинен, слід, належить

- Передає моральний обов'язок, доцільність або рекомендацію.
- Може також виражати високу ймовірність.

Приклади:

- 我们应该尊重别人。Ми повинні поважати інших. (моральний

обов'язок)

- 你应该早点睡觉。Тобі слід раніше лягати спати. (рекомендація)

- 现在应该是下午三点了。Зараз, мабуть, вже третя година дня.

(висока ймовірність)

必须 (bìxū) - повинен, зобов'язаний (категорична необхідність)

- Виражає категоричну необхідність, обов'язок або примус.
- Підкреслює безальтернативність дії.

Приклади:

- 你必须完成作业。Ти повинен виконати домашнє завдання.

(категоричний обов'язок)

- 每个人必须遵守法律。Кожен зобов'язаний дотримуватися закону.

(безумовна необхідність)

- 我必须离开了。Я мушу йти. (категорична необхідність)

得 (děi) - мусити, бути змушеним

- Передає необхідність, викликану зовнішніми обставинами.
- Вказує, що суб'єкт не має вибору і змушений щось робити.

Приклади:

- 我得去上班了。 Я мушу йти на роботу. (вимушена необхідність)

- 你得听医生的话。 Ти мушиш слухатися лікаря. (необхідність, продиктована обставинами)

- 我们得抓紧时间。 Ми мусимо поквапитися. (вимушена необхідність)

Ці модальні дієслова виражають різні відтінки необхідності та обов'язковості - від морального обов'язку до категоричної потреби. Вибір конкретного дієслова залежить від того, наскільки категоричною є необхідність і чим вона зумовлена. Правильне вживання цих модальних дієслів робить мовлення більш точним і виразним.

1. Модальні дієслова бажаності і волевиявлення:

a. 想 (xiǎng) - хотіти, бажати

Виражає бажання, прагнення або намір суб'єкта.

Може також передавати думку або припущення.

Приклади:

- 我想去旅行。 Я хочу поїхати подорожувати. (бажання)

- 你想吃什么？ Що ти хочеш їсти? (запит про бажання)

- 我想他不会来了。 Я думаю, він вже не прийде. (припущення)

b. 愿意 (yuànyì) - бажати, хотіти, бути згодним

Передає добровільне бажання, згоду або готовність щось зробити.

Може також виражати побажання або сподівання.

Приклади:

- 我愿意帮助你。 Я готовий тобі допомогти. (згода, добровільне бажання)

- 你愿意做我的朋友吗？ 你 想 不 想 做 我 的 朋 友 ？ 你 想 不 想 做 我 的 朋 友 ？ (запит про згоду)

- 祝你愿意实现自己的梦想。 我 祝 你 愿 意 实 现 自 己 的 梦 想 。 我 祝 你 愿 意 实 现 自 己 的 梦 想 。 (побажання)

с. 肯 (kěn) - бути згодним, погоджуватися

Вказує на згоду або готовність щось зробити, часто з відтінком поступки.

Може також передавати небажання або вагання.

Приклади:

- 他肯借钱给我。 他 肯 借 钱 给 我 。 他 肯 借 钱 给 我 。 (згода, поступка)

- 你肯原谅我吗？ 你 肯 原 谅 我 吗 ？ 你 肯 原 谅 我 吗 ？ (запит про згоду, поступку)

- 他不肯接受我的建议。 他 不 肯 接 受 我 的 建 议 。 他 不 肯 接 受 我 的 建 议 。 (небажання, відмова)

2. Модальні дієслова припущення і ймовірності:

a. 会 (huì) - ймовірно, можливо (про припущення)

Виражає припущення, засноване на логіці або досвіді.

Може також передавати майбутню ймовірну дію.

Приклади:

- 看天气, 明天会下雨。 看 天 气 , 明 天 会 下 雨 。 看 天 气 , 明 天 会 下 雨 。 (припущення)

- 如果你邀请他, 他会来的。 如 果 你 邀 请 他 , 他 会 来 的 。 如 果 你 邀 请 他 , 他 会 来 的 。 (майбутня ймовірна дія)

b. 可能 (kěnéng) - можливо, ймовірно

Передає ймовірність або невпевненість щодо якоїсь ситуації.

Може виступати як модальне дієслово або як прислівник.

Приклади:

- 他可能在家。 Він, можливо, вдома. (ймовірність, невпевненість)

- 这个问题可能很难解决。 Це питання, ймовірно, буде складно вирішити. (прислівник, припущення)

Ці модальні дієслова допомагають виразити різні відтінки бажання, волі, згоди, а також ймовірності та припущення. Вони відіграють важливу роль у передачі суб'єктивного ставлення мовця до дії або ситуації. Правильне їх вживання робить мовлення більш природним та емоційно забарвленим.

可以 (kěyǐ) - можна, дозволено

Виражає дозвіл, згоду або можливість щось робити.

Може також передавати пропозицію або прохання.

Приклади:

- 你可以用我的电脑。 Ти можеш користуватися моїм комп'ютером.

(дозвіл)

- 在图书馆可以借书。 У бібліотеці можна брати книги. (загальний

дозвіл)

- 我们可以去公园散步吗? Ми можемо піти прогулятися в парк?

(прохання, пропозиція)

不可以 (bù kěyǐ) - не можна, заборонено

Передає заборону, неприпустимість якоїсь дії.

Може також виражати небажаність або недоцільність.

Приклади:

- 这里不可以吸烟。 Тут не можна палити. (пряма заборона)

- 你不可以这样对待别人。 Ти не можеш так ставитися до людей.

(моральна неприпустимість)

- 我们不可以浪费时间。Ми не можемо марнувати час. (небажаність, недоцільність)

禁止 (jìnzhǐ) - забороняти

Виражає категоричну заборону, часто на рівні правил або закону.

Може вживатися як дієслово або іменник.

Приклади:

- 校园内禁止骑车。На території школи заборонено їздити на велосипеді. (правило)

- 法律禁止偷窃。Закон забороняє крадіжки. (юридична норма)

- 这是禁止事项。Це заборонені речі. (іменник)

Окрім цих модальних дієслів, заборону або неприпустимість можна передати і за допомогою інших конструкцій:

不能 (bù néng) - не можна, не дозволено

- 你不能进入这个房间。Ти не можеш заходити в цю кімнату.
(заборона)

不许 (bù xǔ) - не дозволяти, забороняти

- 老师不许学生迟到。Вчитель не дозволяє учням спізнюватися.
(заборона)

不准 (bù zhǔn) - не дозволено, заборонено

- 考试时不准说话。Під час іспиту не дозволено розмовляти. (сувора заборона)

Ці модальні дієслова і конструкції дозволяють чітко висловити дозвіл або заборону в китайській мові. Вони відіграють важливу роль у регулюванні поведінки, встановленні правил та норм. Правильне їх вживання допомагає уникнути непорозумінь та конфліктів у спілкуванні.

2.2. Синтаксичні функції модальних дієслів

Позиція в реченні: модальні дієслова зазвичай розташовуються перед основним дієсловом або прикметником, утворюючи складений присудок.

Наприклад: 我要去北京 (wǒ yào qù Běijīng) - Я хочу поїхати до Пекіна; 你应该努力学习 (nǐ yīnggāi nǔlì xuéxí) - Тобі слід старанно навчатися.

Модальні дієслова виражають різні модальні значення, такі як:

- здатність (能 néng, 会 huì)
- бажання (要 yào, 想 xiǎng)
- дозвіл (可以 kěyǐ)
- необхідність (应该 yīnggāi, 得 děi, 必须 bìxū)
- можливість (会 huì) тощо.

На відміну від української мови, в китайській модальні дієслова не змінюються. Вони залишаються незмінними незалежно від особи чи числа підмета.

Коли модальне дієслово стоїть перед прикметником, воно часто виражає ступінь якості. Наприклад:

很好 hěn hǎo - дуже добре

非常漂亮 fēicháng piàoliang - надзвичайно гарний

Іноді між модальним і основним дієсловом може стояти додаток, наприклад:

我要给妈妈打电话 Wǒ yào gěi māma dǎ diànhuà. - Я хочу зателефонувати мамі.

Тут додаток 妈妈 (māma, мама) розташований між модальним 要 (yào) та основним дієсловом 打 (dǎ).

Отже, правильне розуміння позиції модальних дієслів є важливим для побудови граматично правильних речень китайською мовою. Пам'ятайте, що вони зазвичай стоять перед основним дієсловом і виражають різні модальні значення. Вивчаючи модальні дієслова та їх вживання, ви зможете точніше висловлювати свої думки й наміри китайською.

Заперечна частка 不 (bù) використовується для заперечення більшості модальних дієслів, таких як:

- 能 (néng) - могли, бути здатним
- 应该 (yīnggāi) - слід, треба
- 想 (xiǎng) - хотіти, думати
- 要 (yào) - хотіти, збиратися
- 会 (huì) - вміти, могли

Приклади:

我不能游泳 (Wǒ bù néng yóuyǒng) - Я не вмію плавати.

你不应该迟到 (Nǐ bù yīnggāi chídào) - Тобі не слід запізнюватися.

Однак, з модальним дієсловом 可以 (kěyǐ) - могли, мати дозвіл, заперечення утворюється за допомогою іншої заперечної частки 不可以 (bù kěyǐ). Наприклад: 你不可以抽烟 (Nǐ bù kěyǐ chōuyān) - Тобі не можна палити.

Є також модальне дієслово 必须 (bìxū) - повинен, яке зазвичай заперечується часткою 不 (bù), але в деяких випадках можна використовувати 不必 (bù bì) або 无需 (wúxū). Наприклад: 你不必担心 (Nǐ bù bì dānxīn) - Тобі не потрібно хвилюватися. 这件事无需你操心 (Zhè jiàn shì wúxū nǐ cāoxīn) - Тобі не потрібно перейматися цією справою.

При запереченні модальних дієслів треба звертати увагу на контекст і значення висловлювання, щоб правильно вибрати заперечну частку.

Отже, заперечення модальних дієслів в китайській мові має свої особливості, і правильне використання заперечних часток є важливим для точного вираження думок. Запам'ятовуючи ці правила та практикуючись у вживанні заперечень, ви зможете більш чітко висловлюватися китайською мовою.

Питальна частка 吗 (ma) використовується для утворення загальних питань з модальними дієсловами. Вона ставиться в кінці речення, не змінюючи порядку слів. Наприклад: 你要去北京吗? (Nǐ yào qù Běijīng ma?) - Ти хочеш поїхати до Пекіна? 我应该告诉他实情吗? (Wǒ yīnggāi gàosù tā shíqíng ma?) - Чи мені слід сказати йому правду?

Питання з модальними дієсловами також можна утворювати за допомогою інтонації, не використовуючи частку 吗 (ma). У таких випадках в кінці речення голос підвищується, що вказує на питальну інтонацію. Наприклад: 我可以借你的笔记本? (Wǒ kěyǐ jiè nǐ de bǐjìběn?) - Можна мені позичити твій ноутбук? 你会开车? (Nǐ huì kāichē?) - Ти вмієш водити машину?

У розмовній китайській мові питання з модальними дієсловами часто утворюються саме через інтонацію, без використання частки 吗 (ma). Це надає мовленню більш неформального та природного звучання.

Важливо пам'ятати, що при утворенні питань з модальними дієсловами, порядок слів у реченні не змінюється, на відміну від української мови. Підмет завжди стоїть перед модальним дієсловом.

Отже, для утворення питальної форми з модальними дієсловами в китайській мові можна використовувати питальну частку 吗 (ma) або питальну інтонацію. Вибір способу залежить від контексту та стилю мовлення.

Практикуючись у використанні питальних форм, ви зможете більш природно і впевнено ставити запитання китайською мовою.

Комбінування модальних дієслів дозволяє висловити більш точні і нюансовані модальні значення, такі як:

- Припущення про можливість: 应该可以 (yīnggāi kěyǐ) - мабуть, можливо
- Припущення про необхідність: 应该要 (yīnggāi yào) - мабуть, потрібно
- Необхідність мати здатність: 必须能 (bìxū néng) - обов'язково повинен могли
- Бажання мати дозвіл: 想要可以 (xiǎng yào kěyǐ) - хотіти мати можливість

При комбінуванні модальних дієслів важливо дотримуватися логічної послідовності їх розташування. Зазвичай, модальні дієслова, що виражають необхідність або обов'язковість (应该 yīnggāi, 必须 bìxū), передують дієсловам, що виражають можливість або здатність (可以 kěyǐ, 能 néng).

Наприклад: 我必须能完成这项任务 (Wǒ bìxū néng wánchéng zhè xiàng rènwu)

- Я обов'язково повинен бути здатним завершити це завдання.

У заперечних реченнях з комбінацією модальних дієслів, заперечна частка 不 (bù) зазвичай ставиться перед першим модальним дієсловом.

Наприклад: 你不应该不来 (Nǐ bù yīnggāi bù lái) - Тобі не слід не приходити.

我不能不努力工作 (Wǒ bù néng bù nǔlì gōngzuò) - Я не можу не працювати старанно.

При комбінуванні модальних дієслів треба звертати увагу на їх сумісність і логічність поєднання в контексті висловлювання, щоб уникнути непорозумінь або неприродних конструкцій.

Отже, комбінування модальних дієслів в китайській мові є ефективним способом передачі складних модальних значень. Правильне розташування модальних дієслів та використання заперечень допоможе вам більш точно і нюансовано висловлювати свої думки та наміри. Практикуйтеся у створенні

речень з різними комбінаціями модальних дієслів, і ваше мовлення китайською стане більш природним та виразним.

Еліпсис модальних дієслів часто зустрічається в діалогах або як відповідь на запитання, коли основне дієслово або фраза випускаються для уникнення повторення. Наприклад:

- 你会说中文吗? (Nǐ huì shuō zhōngwén ma?) - Ти вмієш розмовляти китайською? - 会。(Huì.) - Вмію.

Модальні дієслова, які часто вживаються самостійно в розмовній мові, включають:

- 要 (yào) - хотіти, збиратися
- 想 (xiǎng) - думати, хотіти
- 可以 (kěyǐ) - могли, мати дозвіл
- 会 (huì) - вміти, могли
- 应该 (yīnggāi) - слід, треба

Коли модальне дієслово вживається самостійно, його значення зазвичай зрозуміле з контексту попереднього запитання або висловлювання. Наприклад: - 你应该去道歉吗? (Nǐ yīnggāi qù dàoqiàn ma?) - Тобі слід піти вибачитися? - 应该。(Yīnggāi.) - Слід.

Еліпсис модальних дієслів надає мовленню лаконічності, природності та неформальності. Однак, в офіційних або письмових контекстах рекомендується використовувати повні речення з модальними дієсловами та основними дієсловами.

Отже, вживання модальних дієслів самостійно, без основного дієслова, є поширеним явищем в розмовній китайській мові. Це допомагає уникнути повторень та робить мовлення більш природним. Однак, треба бути уважним до контексту, щоб правильно зрозуміти значення еліптичних конструкцій.

Практикуйтеся у використанні модальних дієслів в різних контекстах, і ваше мовлення китайською стане більш лаконічним та виразним.

ВИСНОВКИ

Модальність є функціонально-семантичною категорією, яка виражає ставлення мовця до висловлювання та реальності. У китайській мові вона реалізується за допомогою різних мовних засобів, серед яких важливе місце посідають модальні дієслова.

Модальні дієслова в китайській мові мають специфічні граматичні ознаки, які відрізняють їх від повнозначних дієслів. Вони не змінюються за особами і числами, зазвичай вживаються в сполученні з іншими дієсловами або предикативними елементами, виражають широкий спектр модальних значень.

За семантичними ознаками китайські модальні дієслова можна поділити на кілька груп: дієслова можливості і здатності, необхідності і обов'язковості, бажаності і волевиявлення, припущення і ймовірності, дозволу і заборони. Деякі дієслова можуть належати одночасно до кількох семантичних груп залежно від контексту.

Модальні дієслова виконують важливі синтаксичні функції в реченні: вони утворюють складений присудок, мають специфічні способи заперечення і творення питальної форми, можуть комбінуватися одне з одним та приєднувати різні види присудка.

Прагматичні особливості вживання модальних дієслів у китайській мові пов'язані з вираженням комунікативних намірів мовця, реалізацією принципів ввічливості, пом'якшенням категоричності висловлювання тощо.

Зіставний аналіз систем модальних дієслів у китайській та українській мовах виявив як спільні, так і відмінні риси. В обох мовах модальні дієслова є важливим засобом вираження модальності, проте їх граматичні ознаки, семантичний обсяг і синтаксичні функції можуть суттєво різнитися.

При перекладі китайських модальних дієслів українською мовою необхідно враховувати їх семантичні та прагматичні особливості, підбирати відповідники з урахуванням контексту і комунікативної ситуації, а також використовувати інші засоби передачі модальності, якщо буквальний переклад неможливий.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів функціонування модальних дієслів у китайській мові. Перспективними напрямками подальших досліджень можуть бути: вивчення діахронічного розвитку системи модальних дієслів, аналіз їх функціонування в різних функціональних стилях і жанрах, зіставлення з іншими мовами, розробка методик викладання і засвоєння модальних дієслів у процесі вивчення китайської мови як іноземної тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. - К.: Академія, 2004. - 344 с.

Білецький А.О. Про мову і мовознавство. - К.: АртЕк, 1996. - 224 с.

Бондарко А.В. Теория функциональной грамматики: Темпоральность. Модальность. - Л.: Наука, 1990. - 263 с.

Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис. - К.: Либідь, 1993. - 368 с.

Вихованець І.Р., Городенська К.Г. Теоретична морфологія української мови. - К.: Унів. вид-во "Пульсари", 2004. - 400 с.

Гак В.Г. Теоретическая грамматика французского языка. - М.: Добросвет, 2000. - 832 с.

Городенська К.Г. Сполучники української літературної мови. - К.: Інститут української мови; Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. - 208 с.

Гузар І.Ю. Граматика сучасної китайської мови. - Л.: Видавництво ЛНУ, 2007. - 262 с.

Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови: Морфологія. - Донецьк: ДонДУ, 1996. - 437 с.

Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис. - Донецьк: ДонНУ, 2001. - 662 с.

Іваницька Н.Л. Функціонально-семантична класифікація підрядних речень. - К.: КДПІ, 1985. - 108 с.

Касевич В.Б. Семантика. Синтаксис. Морфологія. - М.: Наука, 1988. - 309 с.

Каушанская В.Л. Грамматика англійського язика. - М.: Айрис-пресс, 2008. - 384 с.

Кочерган М.П. Загальне мовознавство. - К.: Академія, 2006. - 464 с.

Кочерган М.П. Основи зіставного мовознавства. - К.: Академія, 2006. - 424 с.

Левицький А.Е. Порівняльна граматики англійської та української мов. - К.: Освіта України, 2007. - 138 с.

Мірченко М.В. Структура синтаксичних категорій. - Луцьк: Вежа, 2001. - 340 с.

Паламарчук О.Л. Вступ до мовознавства. - К.: Вища школа, 1997. - 279 с.

Почепцов Г.Г. Теорія комунікації. - М.: Рефл-бук, К.: Ваклер, 2001. - 656 с.

Селіванова О.О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд). - К.: Фітосоціоцентр, 1999. - 148 с.

Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. - Полтава: Довкілля-К, 2008. - 712 с.

Скаб М.С. Граматики апеляції в українській мові. - Чернівці: Місто, 2002. - 272 с.

Слинько І.І., Гуйванюк Н.В., Кобилянська М.Ф. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання. - К.: Вища школа, 1994. - 670 с.

Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П. Грищенка. - К.: Вища школа, 1997. - 493 с.

Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я. Плющ. - К.: Вища школа, 1994. - 414 с.

Сучасна українська мова / За ред. О.Д. Пономарева. - К.: Либідь, 2001. - 400 с.

Теоретична граматики сучасної української мови / За ред. І.Р. Вихованця. - К.: Видавничий Дім "Києво-Могилянська академія", 2004. - 400 с.

Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко та ін. - К.: Укр. енцикл., 2000. - 752 с.

Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови. - К.: Академія, 2004. - 408 с.

Ющук І.П. Українська мова. - К.: Либідь, 2003. - 640 с.